

УДК 811' 37' 38: 821. 161. 2 Маланюк

«ТІЛЬКИ Б РІДНОГО ПОЛЯ ЗВОРУШЛИВА СТРІЧКА, / ТІЛЬКИ Б СІРА СОЛОМА ПРАБАТЬКІВСЬКИХ СТРИХ...» (ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ СВІТОПРОСТІР ЛІРИЧНОГО ГЕРОЯ В ПОЕЗІЇ Є. МАЛАНЮКА)

Прокопович Л. С.

Мукачівський державний університет

У статті розглянуто екзистенційний світопростір ліричного героя в поезії Є. Маланюка. Проаналізовано загальні тенденції та індивідуальні особливості стилістичної та семантичної модифікації просторових номінацій, специфіку їхнього контекстуального оточення, асоціативно-образні зв'язки та аксіологічні опозиції. Простежено семантичне зміщення просторових номінацій у бік філософських категорій буття і призначення людини, часу і простору, свободи і вибору. З'ясування параметрів асоціативно-образного розгортання просторових номінацій у поетичному дискурсі Євгенія Маланюка посприяло вияву часової та індивідуально-авторської специфіки.

Ключові слова: ідіостиль, асоціативно-образні зв'язки, аксіологічні опозиції, екзистенційний зміст, дис-трибут, сема, етнічно-культурна конотованість, національно-історична співвіднесеність, функціонально-стилістичний підхід.

Prokopych L. S. «Just from native field a touching string / Only if gray straw of an ancestral roof...» (existential world space of lyric character in the poetry of Yevhen Malaniuk). Despite the complex analysis of poetic, prose, literature and critic heritage of Yevhen Malaniuk the problem of determination of the poet's creative activity has become recently urgent.

Language and aesthetic representation of existential space in the poet's creative activity has not been highlighted till nowadays which causes the topicality of the article. The aim is to learn existential world space of lyric character in the poetry of Y. Malaniuk.

Poetic nomination of earth, field, meadow, pasture, road verbalize existential ideas about a person's life destination, creative activity, realization of invalidness in social and political arrangement, totalitarian system, fatality, being forced to live outside the native country.

All his life the poet "has been wandering in cold and alien countries". The author's negative evaluation of city as "alien" space is traced in the following epithet attributes black city, dead city, city is ugly. Domination of black color as existential feature of the city is seen in various contexts (evaluation according to color symbolism – black – death).

Culturologically loaded spatial images of the village, the city object not only the nominations of rural and urban space but, above all, are the determinants of the opposition "native" – "alien" space.

Implemented in such a way, the consideration of language creative activity of Y. Malaniuk reveals its time spatial marking and testifies to the inscription into the stylistic, linguistic and aesthetic system of Ukrainian poetry.

The prospect of further scientific research of this problem is associated with a detailed study of the sociocultural content of poetry works of the late XX – early XXI century in the direction of outlining the paradigm of traditional and individual-author's images, stylistic resources of the national poetic language.

Key words: *idiostyle, associative-imaginative connections, axiological oppositions, existential content, distribution, seme, ethno-cultural connotation, national historical correlation, functional-stylistic approach.*

Постановка проблеми й обґрунтування актуальності її розгляду. Однією з особливостей української культури є те, що вона значною мірою розвивалася поза межами України, яка втратила свою державність і опинилася в становищі колонії. «Культура всякого колонізованого народу втрачає свою повноту і цілісність, українську прямо переслідували і забороняли. Внаслідок цього діячі її змушені були шукати можливість для творчої роботи [...] в метрополіях» [3, 396]. З-поміж таких культурних діячів був Євген Маланюк.

«Історичні обставини склалися так, що духовні потреби західної вітки українського суспільства й характер поезії Євгена Маланюка звучали в унісон. Внаслідок цього Маланюк став найпопулярнішим поетом-трибуном-прапорноносцем міжвоєнної доби» [1, 388].

Дослідження мовного портрета Є. Маланюка як фрагмента національного поетичного дискурсу є знаковим моментом повернення поета в Україну, влиття його творів в національний мовно-культурний простір. «Вивчення мовного портрета письменника – це вияв характерних ознак ідіостилію на тлі художньої норми, з'ясування значення індивідуальної практики цього письменника як мовотворця для розвитку поетичної – і ширше – літературної мови» [10, 110].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вписана у широкий контекст національної поетики творчість Є. Маланюка була предметом розгляду мовознавців (О. Семенець [8], О. Синельникова, Т. Терновська [9], Л. Ставицька [10], О. Тищенко [12], Л. Прокопович [5; 6]) та літературознавців (М. Неврлий, С. Гординський, І. Дзюба, Ю. Шевельов, Т. Яровенко). Зокрема Т. Яровенко, характери-

зуючи діяльність наукових шкіл маланюкознавства – львівської (Т. Салига, М. Ільницький), київської та кіровоградської (Л. Куценко, О. Гольник), наголошує, що Л. Куценко, аналізуючи життєвий і творчий шлях Є. Маланюка, звертає увагу на динаміку формування його світогляду, окреслює фактори, які стали поштовхом до створення тих чи тих творів, простежує вплив Д. Донцова «на кристалізацію історіофілософської та націософської позиції» Є. Маланюка. Працю доктора філологічних наук, професора, людини, яка першою на теренах материкової України комплексно дослідила творчість поета-вигнанця, здійснивши, по суті, науковий подвиг, гідно оцінив Тарас Салига: «Представляти нам світлого і великого, але понівеченого і сплюндрованого советським режимом Є. Маланюка міг тільки одержимий духом української героїчної історії Льоня Куценко [...]. Та скільки, як зробив він у відродженні маланюкознавства, не зумів ніхто інший. Це ми мусимо знати і маємо берегти» [14, 4].

У лінгвостилістиці вже є певні напрацювання, спрямовані на дослідження особливостей поетичної мови Є. Маланюка. О. Семенець, вивчаючи художню систему Б.-І. Антонича, Є. Маланюка, окреслила закономірності поетичної мови та ідіостилу поетів; О. Синельникова, Т. Терновська схарактеризували метафізику простору й часу в поезії Є. Маланюка; О. Тищенко в семантико-функціональному ракурсі описала метафору в поетичних текстах автора.

Зауважимо, що на сучасному етапі розвитку мовознавства посилено увагу до семантики. Так, Л. Прокопович, досліджуючи зрушення в семантичній структурі лексем на позначення кольору, звернулася до поетичної мови Є. Маланюка та здійснила аналіз *синьої та золотої* гами кольорів як стрижневих одиниць індивідуального поетичного стилю. Авторка довела, що «таке поєднання кольорів у поетичному мовомисленні Є. Маланюка виявляється дуже містким і багатоплановим, адже вони виражають загальну позитивну оцінку і авторське ставлення до зображуваного» [6, 274].

До стрижневих понять поетичного мовомислення Є. Маланюка, – зауважує Л. Прокопович в іншій науковій розвідці, – належить *образ-символ вітер*. На думку дослідниці, конкретне функціонування цього іменника пов'язане з вербалізацією понять «час», «спогад», «сум». Зокрема, це показово засвідчує семантичний розвиток зв'язків аналізованого образу в ракурсі накладання полів *вітер – степ, вітер – руїна, вітер – поле* [5, 224]. Незважаючи на всеохопний аналіз поетичної, прозової та літературно-критичної спадщини Євгена Маланюка, проведений науковцями зарубіжжя та України, проблема вивчення творчого доробку поета залишається актуальною. Мовно-естетична репрезентація *екзистенційного світопростору ліричного героя* в поезії Є. Маланюка дотепер поки що недостатньо висвітлені, що зумовлює актуальність пропонованої студії.

Формулювання мети і завдань дослідження. Мета статті – з'ясувати екзистенційний світопростір ліричного героя в поезії Є. Маланюка.

Виклад основного матеріалу дослідження. Простір – це філософська категорія, у поняттєвому

наповненні якої є семантичний елемент «2. [...] тривимірна протяжність над землею. 3. Вільний, великий обшир; просторінь» [ВТССУМ, 2003: 989]. Аналіз поетичних текстів Є. Маланюка засвідчив, що лексичні одиниці на позначення простору виявляють свою яскраву стилістичну природу. Звернімо увагу на лексико-семантичну репрезентацію просторових лексем у поетичних текстах Є. Маланюка. У його ліриці можна виокремити лексеми – прямі показники простору, наприклад, *земля, степ, поле, лан, ріка, село і місто*, й опосередковані екзистенційні маркери просторової дійсності, які не тільки характеризують континуум щодо його протяжності, насиченості, меж, величини, а й екстрапольовані в поняттєву зону «сфери буття людини».

Пізнання і самопізнання людини – це один із «вічних» мотивів поетичної творчості. У цій царині Є. Маланюк віднаходить власну нішу індивідуального мововияву. Особливо помітні екзистенційні мотиви, тобто зосередження ліричного суб'єкта на собі, на власних відчуттях і переживаннях.

Пізнання, осмислення категорії *простору* вербалізують оригінальні образи, в основі яких – метафоричні механізми, які актуалізують сему 'поетична творчість', напр.: *На ланах душі німої / Таємно спіє засів золотий, / Та в мрії живемо непоборимий, / Що прийде час і зранені степи / Одягнуться в нових поем сноти, / Пов'язані у перевесла рими* (Мал., 76). Семи 'розлука', 'втрата', 'порожнеча', 'біль' домінують у контекстних значеннях номінації *степ, поле, пустеля*, напр.: *А між нами – простір ураганом / Хоч вдихнуть, хоч узрїть тебе б де... / Половецьким жихацьким ханом / Полонив тебе синій степ* (Мал., 170); *Навіки розірвані руки / Пустеля віддалі лягла / Вітрами вічної розлуки, / Степами мороку і зла* (Мал., 170).

Інтенсивність вияву почуттів передають просторові метафори, які пов'язані з іменником *очі*, напр.: *Куди б не йшли, де б не спинились / Порожнє поле у очах, / Щоб серце судорожніш билось / По непереспаних ночах* (Мал., 533); *А в очах Ваших - далеч імліста, / Бездорожжя, безкрайність, степ...* (Мал., 246). Поетичний зміст цих метафор стосується саме внутрішнього світу, психологічного стану ліричного героя.

Екзистенціалізація образу *дорога*, очевидно, пов'язана з його зафіксованим у словниках переносним значенням «життєвий шлях людини, напрямок у розвитку чогось», напр.: *Життя давно як божєвільне бродить / По манівцях заплутаних доріг* (Мал., 97); *Ти все гадав про поле бою / І знов відвідав манівці, / Де щастя легкою стопою / Проїшло по дикім чебреці* (Мал., 576). У безпосередньому, пов'язаному з образом *дороги* мікрообразі *манівці* семантика просторовості трансформується в ситуативне значення «життєва невизначеність, втрата ціннісних орієнтирів».

Знакова характеристика відчуттів і почуттів людини – *біль*. В індивідуальній мовно-поетичній практиці Є. Маланюка це значення прочитується в розгорнутій метафорі, напр.: *Омитий в снігах, снігами витри, – Хай чує той блаженний біль / І, взявши снігову купіль, / Одягне на варязькім вітрі /*

Сорочку сніжно-білих **піль** (Мал., 258). Асоціативно-семантичне розгортання екзистенціального вектора базується на трикомпонентному паронімному ряді в межах єдиного віршованого фрагмента: **біль – купіль – піль**.

Будні еміграційного життя, звичайно, породжували в поета тугу, ностальгію за втраченою землею. Природно, що в перші роки еміграції Є. Маланюк жив болісним почуттям розлуки з рідним краєм, який усе частіше приходив до нього в спогадах дитячих літ та юності, напр.: *Бо ж там тече козацький Буг / Й не раз червоная – Синюха, / А я там весен вербний пух / І дух землі з дитинства нюхав* (Мал., 7). Мотиваційною основою для метафоризації в цьому разі слугує сема 'запах'.

Креативна свідомість поета була цілком сформована природним етно- і лінгвопростором України. Тому в його мовосвіті присутні назви рослин, які відзначаються етнічно-культурною конотативністю, національно-історичною співвіднесеністю, – *жито, пшениця, ячмінь, овес*, напр.: *Вже жовте жито половіє / По рівних басманах піль, / Ячмінь підводить довгі вії / В очікуванні пізніх жнив, овес хвилюється і морем / Пливають безмежні пшениці / Вдвляймося у простори ці / Та днів тих, серце, не повторим...* (Мал., 416).

Узагальнене осмислення втрачених літ вербалізують асоціативно-метафоричні співвіднесення час – простір, напр.: *І засвистіла знову далечню / Порожня пуста тужних літ, – / Осіння чорна згря галочка / На площі сірої землі* (Мал., 62); *Лиш спеліли весні ніжні / Лиш замерзали квіти літ / Під спів парастасів сніжних / На грудях мертвої землі* (Мал., 420). У цій тематичній групі передусім звертаємо увагу на аксіологічно марковані епітети *сірої землі, мертвої землі*, які значною мірою стосуються внутрішнього стану ліричного героя, розширюють свої семантичні межі і увиразнюють сему 'розлука', 'страждання'.

В інших поетичних контекстах Є. Маланюк засвідчує позитивне, емоційне наповнення екзистенційного світопростору ліричного героя, напр.: *Не встереже мій смуток доля хитра, – / Вернись, вернись до давньої рідні: / Землі в цвіту, хмарок на синім дні, / Щоб забуяла знов моя палітра* (Мал., 52); *Сі руки ще не все віддали / В добу тих спелілих літ – / Ще вабить в синь співуча далеч / Зітханням теплої землі* (Мал., 7).

Наповнення просторових лексем *степ, поле* семантикою 'туги', 'ностальгії' інтенсифікує аксіологічно марковане дієсловосполучення, напр.: *Аянаполум і розлуки / Назавше спальною роки / І сниться степ Твій, сняться муки / І на узгір'ях вітряки* (Мал., 101); *Що мені телефони, версалі, експреси? / Нащо грім Аргентини? Чудеса Ніагар? – / Сниться синя Синюха і верби над плесом / Вільний вітер Херсонщини, вітер-дудар / Сниться гомін дубів та прадідівська річка / Бідна хата та тепла долоня сестри / Тільки б рідного поля зворушлива стрічка, / Тільки б сіра солома прабатьківських стріх* (Мал., 101); *Все сниться молоко на вишнях / Та не на цих, а тих, що там, / Де рідне сонце славу в вишнях / Співа полишеним степам* (Мал., 105); *І вчора знову снилась Ти – /*

Зпекучим зойком в тайні зору, / Істен, і села, і хрести / І свист херсонського простору (Мал., 119); **Неспокійно сплю: все сниться** *грюкіт, / Бо над степом чорний дим* (Мал., 431). Маркерами «свого», «рідного» простору виступають *верби над плесом, прадідівська річка, сіра солома прабатьківських стріх, на узгір'ях вітряки, тепла долоня сестри, бідна хата, рідного поля зворушлива стрічка*. Та "ідилія спогадів виливалась у вірші суворому реальністю буття" [6, 13]. *Там свист херсонського простору! / Там вітер з кришталевих хвиль! / А тут в вікні опустиш штору – / І п'єш самотній смертний біль* (Мал., 101). Позитивно конотованим образам «свого», «рідного» простору протиставлені символи «чужого». У поетичних рядках вони представлені множинними номінаціями *телефони, версалі, експреси* та власними назвами *Аргентина, Ніагар*.

Лірично-ностальгійні почуття автора, його спогади про дитинство та юність активують присутні в його поезії образи: *село, хата, річка*, напр.: *І в сріблі місяця село, як лаптушки / Театру спогадів* (Мал., 585); *Синя синюшина вода, / Пуста, де сад був і дім, / Вітер, що юність вітав / Понад простором п'янким* (Мал., 436); *Ось путній вітер в сонці золотім, / І ловлять ніздрі рідний дім Таки, / І бачать очі свій родинний дім* (Мал., 508); *Вітер знайомий, мов зовсім свій / Рідний херсонський, сказати б / І увижається день степовий, / Сад і Синюха, і мати* (Мал., 481).

Компонентами просторового образу села виступає номінація *хата*. *Хата* не тільки яскравий символ української народної культури, виразник ментальності нації, це насамперед конкретно-чуттєвий образ «свого простору», напр.: *Лиш чорними очима хитрих вікон / Всміхнуться молодичцями хати* (Мал., 140). У міфології хату вважали «жіночою» сферою існування Всесвіту, пристанищем великої Богині-Матері, що підтверджує метафоризація цього поетичного контексту. Осмислюючи хату за аналогією до людини, Є. Маланюк зображує її як таку, що дивиться, напр.: *Але згадаю / Як хата рідна з-понад стріхи – / Очима дивиться вікон* (Мал., 198); *Очі вікон в кожній хаті кров'ю налились* (Мал., 324). Метафорична модель вікно – око деталізована, унаслідок чого сформувався більш повний одухотворений образ *хати*.

Хата не тільки джерело духовних і моральних сил людини – це своєрідна модель космосу. «Як навколишній світ вона мала три частини: верхня співвідносна з небом; (...) середня (власне житло) – це замкнений світ, який захищає людину від злих сил і людей, від хвороб та нещастя; підвальна частина житла була пов'язана з душами померлих предків» [2, 557]; *Гнітючим небом – хатня стеля* (Мал., 202). За допомогою такого порівняння автор нарощує виражально-зображальну силу метафори і передає почуття великого жалю, втрат, неспокою і туги.

Невід'ємною частиною краєвиду українського села в поезії Є. Маланюка постає *вітряк, млин, гребля*, напр.: *І все частіш в мої безсонні ночі / Млин Низькодуба глухо двиготить, / Де гребля річку стримує струмками. / А в кінці греблі, зовсім як в тій пісні / (Там саме, де спинялися підводи), / Старезні верби гнуть і шумлять* (Мал., 599); *А син*

питає: Як дійти? де шлях? / І просить рисувати все те саме: / Тополі, хату, сонячні поля, **Вітряк** понад вишневими садами / І річку, що як стрічка, чи як спів / Пливе в хвилясту далеч... (Мал., 599)

У поетичній мові Є. Маланюка елементом етно-маркованого пейзажопису села часто виступає образ річки Синюхи, напр.: *Синюха по-осінньому сталава, / Широка, повноводна і прудка / Пливе маєстатично-величава, / Немов Дніпро* (Мал., 599); *Внизу зітхала глибока Синюха, / Коливаючи лоном своїм / Небо, повне сузір* (Мал., 527). Позитивно-конотований образ річки доповнюють епітети *широка, повноводна, прудка, маєстатично-величава, глибока* і порівняння *немов Дніпро*. Таким чином, знаходить підтвердження теоретична теза, що в кожній індивідуальній мовно-естетичній системі вичленовуються наскрізні образи, до яких постійно повертається автор для вираження думок та емоцій (С. Єрмоленко, Л. Ставицька, Н. Сологуб).

Словесний образ рідного «свого» простору створюють дистрибутиви із семою 'запах', напр.: *А на столику дихав чебрець, ... І виворожував – із п'їтьми літ – / Дідизну, степ, Синюху...* (Мал., 527).

Поет усе життя «поневалявся в холодній і байдужій чужині». Негативна авторська оцінка міста як «чужого» простору спостережена в епітетних означеннях **чорне місто, мертво місто, город страшний**. Домінування чорного кольору як екзистенційної ознаки міста помітне в багатьох контекстах (оцінка за кольоросимволікою – чорний – смерть), напр.: *Але й вночі не спить це чорне місто: / Заулками, алеями, садами / Минуле в нім блукає як повія. / І тьма кишить від блудних, грішних душ* (Мал., 375); *Над мертвим містом* недосяжні зорі (Мал., 463); *Внизу ж / Місто чорно згуло, як печера, / Угловина тіл і душ* (Мал., 370); І зникає цей **город страшний**, як нечиста облуда (Мал., 480).

Експресивізацію образу міста засвідчує атрибутивно-генітивна метафора, напр.: *Щербатий місяць, мов розбитий щит, / Над цвинтарем нічного міста* (Мал., 406).

Тільки в окремих поетичних фрагментах місто репрезентоване як «свій» простір. Про це свідчать позитивно-оцінна характеристика Києва, ойконімів українських населених пунктів, напр.: *А понад містом – весна! Вітру крилатий помах!* (Мал., 493); *Київ втопився в садах, / Медяно яблуні дишуть / Дзвонить Дніпрова вода / В ранішню росяну тишу!* (Мал., 493); *Місто мріє на дні, а навколо – високий полон: / Губалівка, Носаль і скелястий двогорбий Гевонт* (Мал., 46).

Релевантний об'єктивному соціально-просторовому устроєві мовний образ міста конкретизують назви *вулиці, авеню, стріти*. У структурі поетичного вислову вони:

– реалізують, зафіксоване у словниках пряме лексичне значення, напр.: *Ось тиша. Ніч. Порожня вулиця. / В чужих сузір'ях вишина* (Мал., 38);

– ословлюють оказіонально індивідуально-авторські асоціації, напр.: *Плаче вулиця в сивій імлі* (Мал., 406); *І от життя веде криву / На злих координатах авеню і стрітів* (Мал., 486).

Індивідуально-візуальні враження Є. Маланюка від Нью-Йорка засвідчує генітивна метафора,

напр.: *Прямокутник блакиті в проваллі Бродвею / Хвилі каменю й криці* (Мал., 507).

Специфічної естетизації зазнають урбаністично-марковані номінації *асфальт, брук*, напр.: *Мовчить асфальт. Я п'яний муками / Як ніч тиняюся без сну... / Ні. Тут ось, над одсьими брукками / Вже не зустрінути весну* (Мал., 58).

Уведення в текст назв транспорту *трамвай, авта, підземка, автобус, паротяг* увиразнює негативну аксіологію міста, напр.: *Гудуть трамвай, тремтять авта, / Кричить життя скажена правда / На Avenue de l'Opera* (Мал., 97); *Задиханий гарячий паротяг / Важкого норд-експресу...* (Мал., 266); *Імлиста мжичка. Прогуде трамвай, / Промчиться по асфальті мокро авто – / І знову чуть, як вие в голих вітах / Старого парку хижий листопад* (Мал., 375); *Камінних стін тераси димні, / Закурених поверхів чад / Ревучий рух в єдинім гімні / Трамвай, авт, вогнів, свічад* (Мал., 475); *Димний день. Продзижчала підземка зловісно і лунко* (Мал., 480); *Пропливають незнані трамвай, / Гомонить незнайома юрба / Чом же в серці немудрім співає / Недоречна херсонська журба?* (Мал., 517); *Адесь з передмістя / Вже знаходить той чорний важкий автобус, / Що промчить чорним вітром по жовтому листю* (Мал., 531). «Поява, функціонування і розвиток в українській поезії транспортних засобів є яскравими ознаками еволюції поетичного мислення й поетичної мови. Вони не тільки збагатили поетичну мову, а й засвідчили зміни психологічного сприйняття часу і простору людиною (...) та продемонстрували здатність митців розкривати внутрішній світ особистості не лише через реалії природи, а й через створені людиною предмети» [4, 352].

Мовне портретування міста у віршах Є. Маланюка удокладнюють мікрообрази й деталі. Ускладнена метафорична мова специфічно вербалізує таку ознаку простору міста, як його наповненість ліхтарями. Ці реалії і створювані ними візуально сприйняті ряди освітлення репрезентовані із задіянням мовно-естетичних модифікацій побутовизмів, назв ужиткових речей, напр.: *Над містом – ліхтарі намистом* (Мал., 195). Порівняння побудоване на асоціаціях, де схожість зіставлювальних об'єктів стає несподіваною, яскравою, отождіюючою.

Метафоричне мислення Є. Маланюка є ознакою стилю, напр.: *І ліхтарі хитаються й скрегоцуть, / Мов вішалник на шибениці, й тиша / Все шамкотить сибілою беззубо, / І ніч пливе, мов згуба, без кінця* (Мал., 375); *І стихне вечір у знемозі, / Ліхтар розріже темноту* (Мал., 476); *Ворожі вулиці і тиша / Ліхтарний хоробливий зір* (Мал., 38). Персоніфікований образ міста формується у дієслівному метафоричному ряду. Показова із цього погляду сполучуваність іменника *ліхтарі* з поетичними предикатами *хитаються, скрегоцуть, розріже*.

Характерний вияв авторської поетичної екзистенції – це усвідомлення ліричним героєм приреченості, примусовості жити поза батьківщиною: *В вікні сльота і листопад / Вертаються з костелу люди. / Сей дім отчизною не буде, / Будинки не замінять хат...* (Мал., 282); *Зі скель хмародрядів дивлюся в бездонну ніч...* (Мал., 103). Номінації *будинки, хмародряди* – це

не тільки маркери урбаністичного, цивілізаційного простору, а насамперед експлікатори психологічного стану ліричного героя, вимушеного жити на чужині.

Словесний образ міського простору в мові аналізованої поезії активно розбудовують номінації *фабрики, заводи*. Вони зазвичай виступають в контекстному оточенні інших просторових образів, напр.: *Світ вставав весь із заліза / В гострих лезах огнів: / Від електрички смеркалися очі, / Від заводів гудить голова* (Мал., 103); *Тут вулиці - скаженим виром, / Тут небо – злякане земним, / І до незримого кумира / Фабричним фіміамом дим* (Мал., 475). Негативну аксіологізацію посилюють іменники *залізо, леза, огні, дим*.

Інший тип мовно-естетичного освоєння назв архітектурних споруд та їхніх частин демонструють номінації *риштування, будови*, напр.: *Співа блакить крізь готику риштувань / Дзвенить цемент крізь дужу плоть будов* (Мал., 362). У цьому сегменті мовного портретування міста позитивну оцінність інтенсифікують дієслова *співа, дзвенить*.

Висновки і перспективи подальших досліджень у цьому напрямі.

Здійснене дослідження дає підстави стверджувати, що асоціативно-образна структура художнього простору в мові поезії Є. Маланюка синкретична.

Зокрема, про це свідчать епітетні, метафоричні, асоціативно-авторські структури переосмислення й оновлення просторових номінацій на тлі збереженої етносемантики і етноконотації.

Поетичні номінації *земля, поле, лан, степ, дорога* вербалізують екзистенційні роздуми про життєве призначення людини, її творчість, усвідомлення безсилля перед суспільно-політичним устроєм, тоталітарною системою, приреченості, примусовості жити поза батьківщиною.

Культурологічно навантажені просторові образи села, міста об'єктивують не тільки номінації сільського і міського простору, а й насамперед є визначниками опозиції «свій» – «чужий» простір.

Виконаний у такому ракурсі аналіз мовотворчості Є. Маланюка виявляє її часо-просторову маркованість і свідчить про вписаність у стильову, мовно-естетичну систему української поезії.

Перспективу подальших наукових досліджень порушеною проблемі пов'язуємо з докладним вивченням *соціокультурного* змісту поетичних творів кінця ХХ – поч. ХХІ ст. в напрямку окреслення парадигми традиційних та індивідуально-авторських образів, стилістичних ресурсів національної поетичної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойчук Б. Відбронзований портрет Євгена Маланюка / Богдан Бойчук // Євген Маланюк. Земна мадонна. – Братислава, 1991. – С. 387–393.
2. Войтович В. Українська міфологія / Валерій Войтович. – К. : Либідь, 2002. – 664 с.
3. Дзюба І. Поезія вигнання / Іван Дзюба // Євген Маланюк. Земна мадонна. – Братислава, 1991. – С. 396–405.
4. Кравець Л. В. Динаміка метафори в українській поезії ХХ ст. : [монографія] / Л. В. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2012 – 416 с.
5. Прокопович Л. С. Образ – символ вітер в поетичному дискурсі Євгена Маланюка / Л. С. Прокопович // Spheres of culture. Maria Curie-Skłodowska University in Lublin Faculty of Humanities Branch of Ukraine Studies. – Lublin, 2012. – Vol. 3. – С. 218–225.
6. Прокопович Л. С. «Нитками золота прошита блакить ...» (семантика та стилістичні функції назв синьої та золотої гама кольорів у поетичному дискурсі Євгена Маланюка) / Л. С. Прокопович // Волинь філологічна : Текст і контекст. Лінгвостилістика ХХІ століття: стан і перспективи. – Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2013. – Вип. 15. – С. 266–276.
7. Салига Т. Передмова / Тарас Салига // Маланюк Євген. Поезії. – Львів, 1992. – 686 с.
8. Семенець О. О. Художні системи Б.- І. Антонича, Є. Маланюка: закономірності поетичної мови та ідіостилію / О. О. Семенець // Наукові записки Кіровоград. держ. ун-ту ім. В. Винниченка. Сер. : Філологічні науки (літературознавство). – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2000. – Вип. 27. – С. 317–328.
9. Синельникова Л. М. Метафізика простору й часу в поезії Є. Маланюка / Л. М. Синельникова, Т. П. Терновська // Матеріали міжвуз. наук. конф., присвяченої 100-річчю від дня народження Євгена Маланюка. – Кіровоград, 1997. – С. 53–56.
10. Ставицька Л. О. Образ України в поезії Є. Маланюка / Л. О. Ставицька // Культура слова. – 1997. – Вип. 50. – С. 22–26.
11. Сюта Г. Лінгвосвіт поезії авторів Нью-Йоркської групи / Галина Сюта. – К., 2010. – 164 с.
12. Тищенко О. М. Метафора Є. Маланюка : (семантико-функціональний аспект) / О. М. Тищенко. – К., 2004. – С. 41–45.
13. Яровенко Т. Кіровоградська школа маланюкознавства : історія та сучасність / Тетяна Яровенко // Spheres of culture. Maria Curie-Skłodowska University in Lublin Faculty of Humanities Branch of Ukraine Studies. – Lublin, 2012. – Vol. 3. – С. 218–233.
14. «Я обрав свій шлях...» Леонід Куценко у спогадах, листах, пам'яті. – Одеса : Астроспринт, 2012. – 334 с.

ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

ВТССУМ – Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.

ДЖЕРЕЛА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Маланюк Є. Поезії / Євген Маланюк. – Львів, 1992. – 686 с.